

помічник”) font un amalgame dont le but est de faire passer ironiquement le message “я вражений, що в такий спосіб втрачаю помічників”. On ne peut pas comprendre ce calembour sans le macro contexte: M. R. a été mis en examen dans plusieurs affaires de financement occulte.

On assiste à la réalisation du double sens même de plusieurs unités phraséologiques: “*Feu d'artifice électoral en perspective: En broyant du noir le PS a une peur bleue de se retrouver marron*” (4519): *broyer du noir* – “s'abandonner à des réflexions tristes, avoir le cafard”, *avoir une peur bleue* – “avoir très peur”, *se retrouver marron* – “privé de ce qu'on attendait” (“СП охоплена негативними настроями і дуже боїться залишитися біля розбитого корита”).

En général, on peut constater une appréciation ironique exprimée par les calembours de la presse, puisqu'il s'agit bien de la satire politique, avec différents degrés d'ironie: d'une ironie bienveillante et sympathisante jusqu'au sarcasme mordant et condamnation. Dans la perspective, nous nous proposons d'analyser les calembours construits sur l'homonymie et la paronymie.

Література

Колесина В.В. О некоторых особенностях игры слов в рекламном и публицистическом тексте (на материале французского языка) // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2002. – № 2. – С. 39-49. Gensane, Bernard. Politique du calembour. – Libération, 27/07/2007. Guiraut Pierre. Les jeux de mots. – Paris: Presses Universitaires de France (Collection: Que sais-je?), 1979. – 128 p. Tcherednychenko. Théorie et pratique de la traduction. – Kyiv: Lybid, 1991. – 303 p. www.dictionnairede lazone.fr – Dictionnaire d'argot français. www.lecanardenchaine.fr/une4565.html (до № 4620).

УДК: 811.111:81'373.612.2

ФЕСЕНКО І.М., ЛУКАШ К.В.
(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ МЕТАФОРИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ)

Стаття присвячена дослідженню функціонування метафоричних концептуальних систем у сфері економіки, що проводилося на матеріалі сучасної англійської мови. Увага акцентована на визначенні базових метафоричних концептів для різних елементів економічної сфери.

Ключові поняття: метафора, концептуальна метафора, метафоричні моделі.

Фесенко І.М., Лукаш К.В. Особенности употребления метафоры в экономическом дискурсе (на материале англо-американской периодики). Данная статья посвящена исследованию функционирования метафорических концептуальных систем в сфере экономики, которое проводилось на материале современного английского языка. Внимание акцентируется на определении базовых метафорических концептов для разных элементов экономической области.

Ключевые понятия: метафора, концептуальная метафора, метафорические модели.

Fesenko I., Lukash K. Peculiarities of the use of metaphor in economic discourse (based on Anglo-American periodicals). The article is devoted to the research of the functioning of metaphoric conceptual systems in the sphere of the economy. The research was conducted on the material of the modern English language. The attention is focused on the determination of basic metaphoric concepts for different elements of the economic sphere.

Key words: metaphor, conceptual metaphor, metaphoric models.

Кількість досліджень, присвячених метафорі, свідчить про складність цього мовного явища, що характеризується унікальними особливостями метафори та її здатністю проникати в будь-які контексти. Широке вживання метафори в газетно-публіцистичному жанрі, в економічних текстах, зокрема, неодноразово досліджувалося до нас у зв'язку з аксіологічними потенціалом метафори та її функцією посилювати ілюктивний вплив на адресата.

Мета дослідження: визначення функцій метафори в економічному дискурсі і стратегій авторського використання даного мовного тропу. Наш підхід до метафори спирається на положення когнітивної лінгвістики і ілюктивної семантики і може бути охарактеризований як функціонально-комунікативний.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що метафора є універсальним категоріальним явищем, що грає важливу роль в пізнавальній та аналітичній діяльності людини. Експлікація закономірностей функціонування метафори в економічному дискурсі продовжує лінгвістичні дослідження в галузі когнітивної лінгвістики.

В основу дослідження покладено принцип антропоцентризму, що виражається, зокрема в тому, що знаки мови зберігають інформацію про способи концептуалізації дійсності людиною.

Об'єкт дослідження: пласт економічного дискурсу, представлений, в основному, текстами газетно-публіцистичного стилю, що мають за мету вплинути на читача.

Предмет дослідження: економічні інформаційно-аналітичні статті журналу The Economist, газет The Times та The New York Times.

Відповідно до поставленої мети в статті вирішуються такі **завдання:**

- 1) визначення основних параметрів економічного дискурсу;
- 2) вивчення особливостей взаємодії офіційних та персональних характеристик дискурсу;
- 3) дослідження дискурсотворчих функцій метафори - функції референції, об'єктивації авторського світу;
- 4) аналіз когнітивних аспектів функціонування метафори в дискурсі;
- 5) вивчення комунікативно-прагматичних параметрів функціонування метафори в економічному дискурсі.

Сучасні лінгвістичні дослідження, трактуючи метафору як мисленнєвий та когнітивний феномен, дають можливість говорити про універсальність метафори, її присутність у концептуальних структурах людського мислення. Саме метафори структурують образи та уявлення і визначають спосіб мислення людини [Ченки 1997, с. 351; Gibbs 1999, р. 207; Lakoff 1980, р. 3]. Метафора здатна обумовлювати категоризацію певної предметної області [Чес 2000, с. 5], а також формувати образ світу в цілому.

Слідом за Дж. Лакоффом та М. Джонсоном [Lakoff 1980], ми дотримуємося думки, що наша буденна понятійна система, категоріями якої ми мислимо, є метафоричною за своєю суттю.

Метафора, виникаючи в мові постійно, є незамінним знаряддям мислення та пізнання оточуючого світу, "наймогутнішим засобом формування нових концептів, тобто відображення в мовній формі нового знання про світ – емпіричного, теоретичного або художнього освоєння дійсності. А це означає, що в метафорі простежується саме зародження думки та її втілення у мові" [Телия 1986, с. 81]. Подібні спостереження ще раз підтверджують той факт, що мова й мислення, будучи двома самостійними сферами, залишаються тісно пов'язаними між собою. Лінгвісти-когнітологи розмежовують власне мовну метафору та метафору концептуальну. Метафора, що існує в мові й мовленні, ґрунтується на концептуальній метафорі як результаті процесу, що розгортається на концептуальному, глибинному мисленнєвому рівні. Концептуальна метафора використовується для вербалізації понять, позначення того, що не мало до неї словесного вираження [Опарина 1988, с. 66-67]. Створюється концептуальна метафора на асоціативно-образній основі та усвідомлюється носіями мови як семантично двопланове утворення. Це явище, що формується не в мові, а у мисленні – людина концептуалізує одну ментальну сутність в термінах іншої, створюючи при цьому новий гносеологічний образ. Шляхом аналізу метафор можна визначити ті аспекти картини світу, що безпосередньо проникають у структуру мовних одиниць.

Для розуміння складних змін, що відображаються у світі, при використанні метафори як процедурного механізму когнітивної обробки інформації людина використовує, цілком природно, найбільш близькі та споріднені з нею поняття. Найуніверсальнішим і стабільним таким підґрунтям є людина і все, що з нею пов'язане, що підтверджує ще раз тезу про антропоцентризм людського мислення [Молчанова 2002, с. 8], а відповідно й метафора за своєю суттю теж є антропоцентричною. Основна причина незмінної присутності метафори у концептуальній системі полягає в тому, що більшість життєво важливих для людини та її діяльності концептів (таких, як час, стан, емоції та ін.) є або абстрактними, або недостатньо дискретними та структурованими. Як наслідок виникає необхідність використовувати для їхньої концептуалізації більш чітко організовані, доступні розумінню концепти (зокрема, об'єкти, просторові орієнтири і т.п.). Саме така потреба осмислення явищ одного плану в термінах явищ іншого плану і спричиняє поширення метафори в концептуальних структурах мислення [Lakoff 1980, р. 72].

Велика кількість метафор створюється у сферах функціонування мови, які потрапляють у центр особливої уваги громадськості, та з проблем, дискусійних у суспільстві, таких, як політика, економіка, екологія та ін.

Наша стаття присвячена дослідженню сучасного процесу метафоризації в англійській лексиці соціально-економічного змісту, яке проводилося на матеріалі англо-американської періодики.

З метою підвищення експресивності заголовків журналісти зазвичай використовують терміни у переносному значенні, метафорично застосовуючи терміни різних терміносистем у невласливих їм сферах, завдяки чому терміни отримують негативну або позитивну оцінку. Велика кількість метафор у сучасній пресі утворюється через переосмислення, образне застосування, насамперед, медичної термінології, наприклад:

'As Graduates Move Back Home, Economy Feels the Pain' (The New York Times, November 16, 2011);

'Economy in Japan Shows Signs of Strength' (The New York Times, November 13, 2011);
'American banks have been strangely immune to Europe's crisis' (The Economist, December 3, 2011);
'A Debt Market's Slow Recovery Is Burdened by New Regulation' (The New York Times, January 31, 2012);
'Is Our Economy Healing?' (The New York Times, January 22, 2012).

Продуктивним є також процес метафоризації термінів воєнної сфери:

'Euro crisis pits Germany and U.S. in tactical fight' (The New York Times, December 10, 2011);

'Ben Bernanke's Fed would get less flak if it managed this message better as well' (The New York Times, December 7, 2011);

'Gauging the Strength of a European Firewall' (The New York Times, December 9, 2011);

'The Political Costs of a Nasty Fight' (The New York Times, January 31, 2012);

'Cameron faces backlash on EU veto backdown' (The Times, January 31, 2012).

Нашої уваги також заслуговує вживання спортивної метафори, наприклад:

'The Fattest or the Fittest?' (The New York Times, December 10, 2011);

'Talking Numbers: Can the U.S. Rally Continue' (The New York Times, December 20, 2011);

'Two-speed Europe, or two Europes?' (The Economist, November 10, 2011);

'Years of Despair Add to Uncertainty in Florida Race' (The New York Times, January 29, 2012);

'Here's a plan for our economy to win gold' (The Times, December 11, 2011).

Проведене дослідження та визначення домінуючих метафоричних концептів підтверджують антропометричність метафори як вияв антропоцентричності людської свідомості. Базовими метафоричними моделями, сформованими взаємопов'язаними метафоричними концептами, що структурують концептуальну сферу економіки, визнано сфери медицини, військової справи та спорту зокрема. Так, різні соціально-економічні утворення, явища, процеси уособлюються з людиною, її світом і буттям. У нашому дослідженні була зроблена спроба описати функціонування метафори в економічному дискурсі. Ми ставили завдання виявити семіотичний механізм вбудовування метафори в дискурс та її впливу на розвиток перспективи дискурсу. Використання метафори є елементом мовної творчості конкретного індивіда, що порівнює свій дискурс і дискурс реального світу. Метафора виконує функцію зв'язку цих двох світів. Вона об'єктивує дискурс автора, наближає його до умов реального світу. З іншого боку, широкі семантичні можливості, якими володіє метафора, дають автору свободу маневрувати і маніпулювати фактами. Не дивлячись на те, що метафора є індуктивним, тобто логічно помилковим доказом, вона широко використовується в аргументативному економічному дискурсі. Причина цього нам бачиться в тому, що в процесі пізнавальної діяльності індивід з необхідністю використовує раціональні та ірраціональні способи когнітивної обробки інформації. Проведений аналіз практичного та теоретичного матеріалу дозволяє прийти до наступного висновку щодо функціонування метафори в економічному дискурсі. Метафора, будучи двоплановим описово-оцінним мовним феноменом, відповідає цілям аргументативного дискурсу (інформувати і переконувати) взагалі та економічного аргументативного дискурсу, зокрема.

Таким чином, метафора є важливим і незмінним засобом утворення нових концептів за допомогою знаків мовної системи, випробуваним способом мовного освоєння нового у позамовній дійсності. Спостереження за мовним матеріалом у сфері досліджуваної лексики повністю підтверджують думку науковців про те, що метафора і надалі залишатиметься традиційним значущим засобом для створення нових смислів, а також займе в теорії мови ще помітніше місце [Lakoff 1980, p. 47]. Перспективним є подальше й поглиблене вивчення метафоричних концептуальних систем у різних сферах людського буття на матеріалі як публіцистичних і офіційно-ділових текстів, так і художніх творів.

Література

1. Молчанова Г.Г. Некоторые языковые механизмы вариативной интерпретации действительности (эволюция метафоры – метафора эволюции?) // Вестник МГУ. – Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – № 2. – 2002. – С. 7-12.
 Опарина Е.О. Концептуальная метафора // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 65-77. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. – М.: Наука, 1986. – 142 с. Телия В.Н. Метафора как модель смысла производства и ее экспрессивно-оценочная функция // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 26-52. Ченки А. Семантика в когнитивной лингвистике // Фундаментальные направления современной американской лингвистики / Под ред. А.А.Кибрика, И.М.Кобозевой и И.А.Секериной. – М.: Изд-во МГУ, 1997. – С. 340-369. Чес Н.А. Функционирование метафорических концептуальных систем в текстах современной англоязычной прозы (на материале художественной литературы): Автореф. дис... канд. филол. наук: 10. 02. 04 / Моск. гос. лингв. ун-т. – М., 2000. – 27 с. Gibbs R.W., jr. The Poetics of Mind (Figurative Thought, Language and Understanding). – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 527 p., I-IX. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. – Chicago: Chicago University Press, 1980. – 242 p.